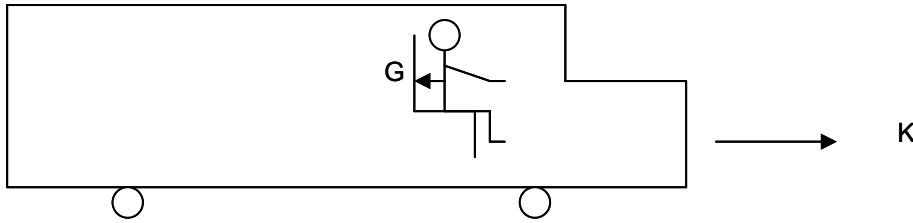

KÜRESELLEŞME SÜRECİNDEKİ DÜNYADA, ARABA METAFORUNDAN YOLA ÇIKARAK TOPLUMSAL GELİŞME-İLERLEME SÜRECİNİ ANLAMAYA ÇALIŞIYORUZ!..

Münir Aktolga
Haziran 2018

Arabaya bindiniz ve kontak anahtarını çevirerek arabayı çalıştırdınız, sonra vitese takıp gaz veriyorsunuz, araba öne doğru ivmelenerek harekete geçiyor!.. Bu ara başka ne olur?..

Cevabı herkes biliyor aslında!.. Araba öne doğru ivmelenince, şekilde G ile gösterilen başka bir “kuvvetin” sizi geriye doğru ittiğini hissedersiniz ve bu “kuvvetin” etkisiyle geriye-koltuğa doğru kaykılırsınız! Sonra tabii, araba öne doğru ivmelenir ve belirli bir hıza ulaştığında bir de bakarsınız ki sizi geriye doğru iten o G kuvveti de kaybolmuş!.. Aynı durum her vites değiştirmede, arabanın öne doğru her ivmelenmesinde tekrarlanacaktır; ta ki araba istenilen sabit bir hıza ulaşana kadar. O hıza ulaştığında ortada artık ne sizi geriye doğru iten bir G kuvveti kalır, ne de öne doğru ivmelendirici bir K kuvveti!.. Bu durumda yer küreyle olan sürtünmeden ve hava direncinden dolayı araba enerji kaybedeceği için, bunu önlemek, kaybedilen enerjiyi takviye etmek amacıyla sizin bir miktar gaz vermeniz yeterli olacaktır o kadar...

Bir nokta daha var, hemen onun da altını çizerek yolumuza öyle devam edelim... Birden önünüze bir engel çıkıyor ve siz aniden fren yapmak zorunda kalıyorsunuz!.. Özünde gene aynı şey!.. Araba yavaşlarken siz de kendinizi birden tekrar ortaya çıkan o G “kuvvetiyle” (bu kez de ilk hareket yönünde) öne doğru itiliyor hissedersiniz!..

Sanıyorum, gaz verdiğiniz zaman arabayı ileriye doğru ivmelendirerek çeken o K kuvvetinin ne olduğunu, bunun nasıl ortaya çıktığını açıklamaya gerek yok... Peki o, ivmelenme ve fren yaparak durma anında geriye ve ileriye doğru ortaya çıkan G “kuvveti” ne oluyor, bu nedir?.. Fizikte buna “ATALET KUVVETİ” deniyor!.. Ama aslında bu durumda öyle ortada K kuvvetinde olduğu gibi “kuvvet” diyebileceğimiz bir kuvvet falan söz konusu değildir! Bu yüzden de zaten buna “kuvvet olmayan kuvvet” anlamında “atalet kuvveti” deniyor!.. (Newton’un üçüncü Hareket Kanunu’nu biliyorsunuz¹; “her kuvvet kendisine zıt bir başka kuvvetle dengelenir”... Ya da, her cisim bir K kuvvetiyle belirli bir

¹ https://tr.wikipedia.org/wiki/Newton%27un_hareket_yasalar%C4%B1

yöne doğru itildiği zaman o da buna karşı zıt yönde, aynı büyüklükte bir kuvvetle direnerek karşı koyar, cevap verir... Yani, K= G...)

Şimdi, küreselleşme sürecinde yaşadığımız gerçeğini hiç unutmadan, yukardaki örneği bir metafor olarak ele alarak yola devam ediyoruz!..

KÜRESELLEŞME SÜRECİ NASIL BAŞLAMIŞTI, SONRA NASIL EVRİLDİ...

Eskiden, yani 21. Yüzyıl öncesinde -"küreselleşme süreci" öncesinde²- olay açıldı! Bu durumda, ulus devletin kanatları altında gelişip büyüyen sermaye ile ulus devlet arasında hiçbir çelişki yoktu. Tam tersine, sermaye ancak kendi ulus devletinin koruyucu kanatları altında dünya pazarlarına açılarak ulus devletin silahlı gücüyle yarattığı nüfuz bölgelerini pazar olarak kullanabiliyordu. Bu dönemde yaşanan bütün savaşların nedeni de zaten "kapitalist ülkelerin kendi aralarında dünya pazarlarını yeniden paylaşmaları" kavgasından ibaretti!..

Ancak, ne zaman ki "Soğuk Savaş" sona erdi, "tekleşen yeni bir dünya" ile birlikte "küreselleşme süreci" adını verdiğimiz yeni bir süreç ortaya çıktı, ondan sonra işlerin değişmeye başladığını görüyoruz! Bu durumda artık, ulus devletin sınırları ve koruyucu kanatları küresel bir oyuncu haline gelmeye başlayan sermaye için engel haline dönüşüyordu. Tıpkı o ipek böceği kurtçuğu gibi kendi ördüğü kozasının içinde kanatlanıp kelebek haline gelen sermaye, artık "küresel sermaye" haline dönüşerek, ulus devlet kabuklarını sırtından atmaya, dünyanın dört bir yanına uçup giderek, neresi kendisi için kârlı ise oraya konup, orada üretim faaliyetini sürdürmeye başlıyordu!.. İşte, 21. Yüzyıl'ın -ona damgasını vuran bu ilk döneme özgü "küreselleşme sürecinin"- en önemli gerçeği budur... Bu temel olguyu kavramadan içinde yaşadığımız süreçte başka hiçbir şeyi kavramak mümkün değildir!..

Gelişmiş ülke ulus devletleri başlangıçta -küreselleşme sürecinin ilk evresinde- bütün bunları hiç anlayamadılar! Onlar sandılar ki, "oh ne güzel, sermaye ihracının önündeki bütün engeller kalktı artık"! Ve, 20. Yüzyıl kalıntısı "emperyalizm" anlayışlarıyla onlar da bu süreci desteklediler!..

Sonuç; gelişmiş ülkelere gelişmekte olan ülkelere doğru muazzam bir sermaye akışı oldu...

İşte, bizde AK Parti'nin iktidara geldiği dönem, tam bu sürecin -küreselleşme sürecinin- o ilk aşamasında esen küresel rüzgarlara denk geliyordu. Bu dönemde, Amerika'dan Avrupa'ya kadar bütün Batı'lı ülkelerin de AK Parti hareketini desteklemelerinin altında yatan, bu dönemde iç dinamiklerle dış dinamik arasındaki söz konusu uyumdu...

Ancak, gelişmiş ülke ulus devletleri bir süre sonra farkına vardılar ki, işler hiç de öyle düşündükleri gibi gitmiyor, süreç hiçte kendi lehlerine işlemiyordu!..

Kendi koruyucu kanatlarının altında besleyip büyüttükleri sermaye şimdi artık çılgınlar gibi "gelişmekte olan ülkelere" doğru gidiyor, yeni yatırımlarını oralarda yapıyordu. Çünkü, "gelişmekte olan ülkelere" üretim maliyetleri daha azdı; buralarda yapılan yatırımın pazarın genişlemesine neden olarak daha kârlı hale geldiği de farkedilince, sermaye artık eski anavatanlarında yatırım yapmamaya başlamıştı!..

² „Küreselleşme süreci“ aslında çok daha önceleri başlayan bir süreçtir. Ticaretin tarihi bir anlamda küreselleşme sürecinin tarihidir de denilebilir; burada kastedilen, „Soğuk Savaş“ın sona ermesiyle birlikte dünyanın „tekleşmesine“ paralel olarak küresel ticaretin de ulus devletlerin kontrolünün dışına çıkmasıyla ilgilidir...

Ve onlar -yani gelişmiş ülke ulus devletleri- yavaş yavaş, “küreselleşme süreci” denilen sürecin kendi aleyhlerine işlemeye başladığını hissettiler!..

Hani o “Dimyad’a pirince giderken evdeki bulgurdan da olma” sözü vardır ya, gelişmiş ülke ulus devletleri açısından durum aynen böyle idi!! Önceleri, küreselleşmeyi “emperyalizmin zaferi” olarak alkışlayarak destekleyen 20. Yüzyıl’ın egemenleri, şimdi artık, neye uğradıklarını anlayamamanın şaşkınlığı içinde, ayaklarının altından hızla kaymaya başlayan zemini muhafaza edebilmek için, atalet direnciyle frene basarak, aleyhlerine işlemeye başlayan süreci geriye döndürebilmenin çarelerini arıyorlardı!..

Ancak, adına “küreselleşme” denilen bu sürece karşı oluşan potansiyel sadece gelişmiş ülkelerin ulus devlet yöneticileriyle ve kaderlerini onlarla bütünleştirmiş olan bir avuç insanla sınırlı değildi!.. Yatırımların neredeyse durma noktasına gelmesi ve işsizliğin artması buralarda yaşayan diğer insanları da etkiliyor, onları da yeni arayışlar içine sokuyordu...

İşte, popülist bir söylem olan “yeniden büyük Amerika” sloganının büyüsüne kapılarak kitleleri Trump’un arkasında toplayan sürecin özü budur... İngiliz ulus devletinin ve 20.Yüzyıl özlemi içinde olan burjuvaların kitleleri de peşlerine takmak için kullandıkları popülist “Brexit” refleksinin özü budur... Ve de son yıllarda, bütün diğer gelişmiş Batılı ülkelerde yükselen, 20. Yüzyıl kalıntısı yarı popülist “yeni sağ” hareketlerin altında yatan neden budur...

Ne zaman ki gelişmiş ülke ulus devletleri sürecin kendi aleyhlerine dönmeye başladığını farkederek kaçıp giden sermayeyi tekrar eski anavatanlarına döndürmek için frene basmaya başladılar, o andan itibaren tıpkı araba fren yapınca öne doğru kaykılan insanlar gibi, gelişmekte olan ülkelerde yaşayan insanlar da, bilinç dışı bir şekilde onların bu hareketlerine karşı koyma yoluna girdiler!..

İşte olay budur. Dikkat ederseniz başlangıçta buralarda -Türkiye’de de- K kuvveti sistemi ileriye doğru iten-çeken bir kuvvet iken,³ daha sonra gelişmiş ülkelerin frene basmasıyla birlikte ileri doğru olan o K kuvvetinin yerini yavaş yavaş negatif bir -K kuvvetinin almaya başladığını görürüz... Buna bağlı olarak da bilinç dışı bir refleksle -atalet kuvvetiyle- gelişmekte olan ülkelerde gene ulus devletçi bir G kuvveti çıkar ortaya...

Buradaki G, gelişmekte olan ülkelerin 20. Yüzyıl’a geri dönmek isteyen gelişmiş ülkelere karşı -onlarla aynı zemine inerek- onlara bu alanda karşı koymaya çalışmalarının ürünüdür...

G ← -K

Buradaki -K gelişmiş ülkelerin frene basmalarına bağlı olarak ortaya çıkan gerici-provokatif girişimdir-etkendir...

Peki, gelişmekte olan ülkelerin -örneğin Türkiye’nin- gelişmiş ülkelerin küreselleşme karşıtı ulus devletçi reaksiyonlarına gerici bir atalet direnciyle karşı çıkmaları neden yanlış oluyor?..

³ Ak Parti’nin o ilk döneminde -2013’e kadar olan dönemde- ülkeye milyarlarca dolar-euro küresel sermaye girmesi, bunların Türkiye’de yatırıma başlamaları bir tesadüf müdür? Ve de tabii sonra, bizim yöneticilerin gelişmiş ülkelerin ulus devlet provokasyonlarına onlarla aynı zemine inerek -ulus devletçi reaksiyonlar geliştirerek- onlara bu alanda karşı koymaya çalışmalarını, bütün yatırımların bu politika ve kulvar değişiminden sonra bıçak gibi kesilmesi bir tesadüf müdür?..

Yanıltır, çünkü daha önce -küreselleşme sürecinin o ilk döneminde- arabayı ileri doğru iten dış dinamik sadece gelişmiş ülkelerin ulus devletçi desteği olmayıp, bu işin arkasında yatan küresel sermaye insiyatifi idi. Bu nedenle, gelişmiş ülke ulus devletleri frene basınca yapılacak iş, onlarla küresel sermaye arasındaki çelişkiyi göz önüne alarak provokasyona gelmemek, tam tersine -küresel sermaye düşmanlığı yapmak yerine- küresel sermaye ile ilişkileri daha da geliştirerek gelişmiş ülke ulus devlet gericiliğine karşı onlarla aynı kulvara inmeden kendi yolunda ilerleyerek karşı koyabilmektir...

İşte, başlangıçta esen küresel rüzgarları da arkasına alarak ilerleyen Türkiye'nin de, daha sonra gelişmiş ülke ulus devletleri frene basınca onlarla aynı kulvara inerek onlara orada cevap vermeye kalkmasının ardında yatan yanlış budur... Bu kadar basit her şey!.. "Yerli-milli" olacağım derken işin küresel boyutunu gözden kaçırdığın an, seni böyle kendi alanlarına -20. Yüzyıl kulvarlarına- çekiverirler işte!.. İleri giderken geriye doğru kulaç atmanın diyalektiği bundan ibarettir!..

Küreselleşme sürecinin o ilk aşamasında, sermayenin gelişmekte olan ülkelere akışını desteklemek amacıyla gelişmiş ülkeler tarafından ileri sürülen bütün o "demokratikleşme" talepleri falan içine girilen bu ikinci aşamada anlam - içerik- değiştirmeye başlıyor, bunlar artık buraları küresel sermaye açısından çekici olmaktan çıkaracak talepler olarak yeniden formüle ediliyordu!. Öyle ki, gelişmekte olan ülkelerdeki her türlü huzur bozucu hareket artık "özgürlük talebi" olarak görülecek ve desteklenecekti!. Bütün mesele, gelişmekte olan ülke yöneticilerini provoke ederek onları reaksiyonist bir kulvara çekip, küresel sermaye çevrelerine de, "bakın artık buraların eskisi gibi çekici bir yanı kalmadı, yatırım ortamı bozuldu, en iyisi siz gene eski anavatanlarınıza geri dönün" mesajını vermektir!..

Şöyle bir etrafınıza bakın, sizce gelişmiş ülkeler bütün o darbecileri, FETÖ'yü, PKK'yı falan neden desteklediler-destekliyorlar acaba? Kopenhag Kriterleriyle, demokratikleşmeyle FETÖ' cülüğün, PKK'nın ne alakası var!.. Yoksa bunlar birden imana gelerek "halkların her türlü devrimci mücadelesine" destek vermeye mi başladılar!..

İşte, bütün bu gelişmelerin sonucu olaraktır ki, Devleti ele geçirerek Devletleştirilmiş olan "muhafazakar demokrat" kesimin içinden bir kanat, belirli bir kritik noktadan itibaren, yavaş yavaş, yeni Osmanlıcı-İslamcı-antika milliyetçi bir ergenlik virüsünün etki alanı içine girmeye başladı! "Bizi parçalamayla" sonuçlanan "tarihsel olarak açılmış parantezi kapayarak", "yeniden tarihimizin o eski şanlı dönemine dönmekten başka çaremiz yok" söylemiyle karışık hastalıklı bir ruh hali ortaya çıktı!..

Bir anda her şey tersine dönmeye başlıyor, „Yeni Türkiye“ söylemi artık anlam değiştirerek amaç sanki yeni tipten Devletçi-İttihatçı bir ülke yaratmış gibi, rota birden Devlete bağlı Devletçi bir "Siyah Türk" burjuvazinin yetiştirilmesi yönüne doğru kırılıyordu! Bütün kazanımların, on yıldır tereyağından kıl çeker gibi elde edilen başarıların hepsi, sadece içinden çıkıp gelinen kültürel mahallenin "kutsal" özelliklerine maledilerek, her şeye kadir, adeta „Tanrı'nın yer yüzündeki gölgesi“ olan bir "Devlet" anlayışıyla işler „göklerden gelen kararların“ iradesine bırakılmaya, reel hayatın içinde kurulan bütün dengeler altüst edilmeye başlandı!..

Tabi, koordinat sisteminin merkezi bir kere kayınca -eskiden beri varolan sistemin içinde reaksiyonu temsil eden bir kimlik temel alınmaya başlayınca- bu durumda artık olaylar ve süreçler sadece gözlere takılan “restorasyoncu-reaksiyonist-popülist” ideolojik bir toplum mühendisliği gözlüğüyle görülmeye başlıyordu!.. Buna göre, artık herkes size ve “Devletinize” düşmandı!.. Madem ki iç ve dış düşmanlar bir “üst akıl” yönetiminde elele vermişlerdi, o halde siz de “Devletin bekası” için herkese karşı savaş ilan etmeliydiniz!.. “Sıfır sorun” anlayışından “değerli yalnızlık” noktasına kayan anlayışın vardığı sonuç işte bu oluyordu!..

Peki, gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye ne yapsaydı, duygusal düzeyde reaksiyon gösterilmese mi idi?..

Tasavvuf bilgini atalarımız insanı kendi vücut atına binmiş bir jokeye benzeterek, onun görevinin, bilişsel yetenekleriyle kendi vücut atının dizginlerini elinde tutarak “duygusal reaksiyonları” kontrol altına almak olduğunu söylerlerdi...

Küreselleşme sürecinin ikinci aşamasına girildiğinde, gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş ülkelerin ulus devletçi gerici reaksiyonlarına karşı onlarla aynı kulvara inerek onlara orada karşı durmaya çalışmaları yanlıştır, çünkü bir önceki süreçte gelişmekte olan ülkeleri ileri doğru iten şey sadece gelişmiş ülkelerin ulus devletleri değildi; onların arkasında o zaman küresel sermaye insiyatifi de yer alıyordu. Bu nedenle, gelişmiş ülke ulus devletleri frene basınca yapılacak iş, onlarla küresel sermaye arasındaki çelişkiyi göz önüne alarak, duygusal reaksiyonların etkisi altına girmeden -provokasyona gelmeden- tam tersine, küresel sermaye ile ilişkileri daha da geliştirerek, gelişmiş ülke ulus devlet gericiliğine kendi yolunda -demokratikleşme yolunda- ilerleyerek karşı koyabilmektir...

Dikkat ederseniz buradaki hata, gelişmiş ülke ulus devletleriyle küresel sermaye arasındaki çelişkiyi görememeye, eskiden olduğu gibi -20. Yüzyıl’da olduğu gibi- bunları bir ve aynı şey olarak kabul etmeye dayanıyor! Tabi bu durumda -bilinç dışı bir şekilde- sen de ne yapıyorsun, ana politikanı gelişmiş ülke reaksiyonlarına karşı cevap verme anlayışına indirgeyerek, kendini 20. Yüzyıl kalıntısı bir milliyetçiliğin eline bırakıveriyorsun!..

Bu noktada son zamanlarda II.Kuşak Jöntürk aydınları arasında başlayan bir tartışmaya da değinmek istiyorum: “AB-Amerika yani Batı artık Türkiye’deki demokratikleşme süreciyle hiç ilgilenmiyorlar, bunlar resmen bizi sattılar! Onların derdi artık Türkiye’nin Batı için stratejik değeri ve Ortadoğu’dan gelecek göçmenler konusunda tampon ülke olarak oynadığı rol. Gazeteciler hapse atılıyormuş, kuvvetler ayrılığı falan kalmamış, bunlar artık Batı için önemli olmaktan çıktı” denilerek adeta terkedilmiş olmanın verdiği travmatik bir ruh hali içine giriliyor...

İşte, ta o II. Mahmut’lardan bu yana “Batılılaşma” sürecinin ürünü olan ve bugün halâ II. kuşak Jöntürkler olarak Türkiye’nin entellektüel hayatında önemli bir yer tutmaya devam eden “Beyaztürk aydınların” anlayamadığı şey tam bu noktada ortaya çıkıyor!.. Batılı ülkeler hiçbir zaman gelişmekte olan ülkelerin -ve buralarda yaşayan insanların- yüzü suyu hürmetine onları desteklememişlerdir. Onların bütün o demokratikleşme talepleri falan hep kendi çıkarları da bu yönde olduğu içindi!.. Evet, Batı’da halklar düzeyinde yüzyıllar içinde biriken bir demokrasi kültürü vardır, bu açık; ama ulus devlet politikaları söz konusu olduğu zaman belirleyici olan daima “ulusal çıkarlar” olmuştur... İşte bizim II. Kuşak Jöntürk aydınlarımızın anlayamadığı belki de budur. Onların Batı hayranlığı, her koşul altında arkalarında görmeye alıştıkları o “Batı” anlayışı yaşanan sürecin akışını görmelerini engelliyor. Bu nedenle, içinde

yaşadığımız kritik süreci geçerken zaman sızlanma değil, silkinerek kendine gelme zamanıdır...

Hep şunu yazıyor ve söylüyorum: Bugün artık mücadele, 20. Yüzyıl kalıntısı eski dünyanın güçleriyle, enerjisini 21. Yüzyıl dinamiklerinden alan yeni dünyanın sivil toplumcu güçleri arasında cereyan ediyor. 20. Yüzyıl koşulları içinde bir yeri ve anlamı olan bütün o “sol”-“sağ” ideolojilerin hepsi de artık geride kalmıştır...

GÜNÜMÜZDE SİYASETİ OLDUĞU KADAR EKONOMİ POLİTİKALARINI DA BELİRLEYEN TEMEL ETKEN...

Varoluş koşullarını küreselleşme süreci içinde bulan 21. Yüzyıla özgü unsurlar, dinamikler, demokrasi güçleri...

Varoluş koşullarını küreselleşme karşılığında bulan, 20. Yüzyıl kalıntısı ulusalcı unsurlar-dinamikler...

O HALDE NE YAPMALI...

Evet, bugün artık gelişmekte olan ülkelerin önünde iki yol var; bunlar, ya gelişmiş ülkelerin küreselleşme karşıtı ulusalcı reaksiyonlarına karşı, savunma psikolojisiyle, onlarla aynı yola girip onlara bu zeminde cevap vererek, reaksiyonist bir çizgi izleyecekler, ya da 21. Yüzyıl'a damgasını vuran küresel dinamikleri de -bu arada küresel sermaye çevrelerini de- arkalarına alarak, gelişmiş ülke ulus devletlerinin atalet direncine hiç aldırmaz etmeden, onları kendi egemenlik alanlarında -20. Yüzyıl kulvarlarında- yalnız bırakarak küresel demokrasi güçleriyle birlikte 21. Yüzyıl kulvarlarında yollarına devam edecekler... Yani, ya provokasyona gelip 20. Yüzyıl'ın egemenlerine onların güçlü oldukları alanda laf yetiştirmeye çalışacaklar, ya da hiç arkalarına bakmadan yollarına devam edecekler...